

Schietgebed

Op Twitter kan Jan Alleman in korte boodschappen (140 toetsaanslagen) kond doen van zijn ervaringen en emoties.¹ Daar zijn ook negatieve emoties bij. De recherche heeft de handen vol aan het napluizen van 'dreigtweets' (AD 30/9/2011): uitlatingen die op gewelddadige plannen kunnen wijzen.² Zij roept ouders en scholen op, jeugdige twitteraars in dergelijke uitlatingen en plannen te beteugelen. Misschien kan men daarbij vier sporen onderscheiden. Enerzijds op de lange termijn: opvoeding tot zelfbeheersing, opdat jongeren niet de speelbal zijn van hun impulsen. Anderzijds op kortere termijn: (a) bestrijding van wapenbezit (Middel); (b) bevordering van een constructief, vredelievend schoolklimaat, dat geen frustratie en agressie oproept (Motief); en (c) het aanbieden van alternatieven om negatieve emoties te kanaliseren en op minder gewelddadige wijze te uiten (alternatieve Gelegenheid). Wat die alternatieven betreft, kan men denken aan betere mogelijkheden om botsende belangen te reguleren (regelgebonden sport, een eerlijk gevecht, woordenstrijd, geduldige beslechting van conflicten). Een belangrijke voorwaarde is, lijkt mij, dat men doelgericht werkt aan verhoging van de taalvaardigheid van jongeren.

Taal is communicatie door middel van symbolen. Gesteld dat iemand tuitert: 'Ik steek ze een mes tussen de ribben' of 'Ik ga de zaak opblazen daar'. Hiermee kan hij van alles bedoelen. Enerzijds kan dat slaan op een stellig voornemen de wederpartij fysiek iets ergs aan te doen. Maar anderzijds is het wellicht slechts een symbolische representatie van een machteloos gevoel: 'Ik wou dat ik van hen verlost was' of 'Mijn rechtsgevoel zegt mij dat ze voor hun wangedrag een ernstige straf verdienen'. Maar vele jongeren beschikken nog niet over het taalarsenaal om hun emoties te verwoorden. In onderstaande tabel wordt verkend welke (al dan niet vulgaire) uitlatingen zoal in een uitgebreider taalarsenaal voorhanden zouden zijn.³

<p>1A. Religieuze bede waarin Goddelijke verlossing wordt afgesmeekt:</p> <ul style="list-style-type: none">• Heer verlos mij van mijn goddeloze kwelgeesten, help mij uit de verdrukking <p>1B. Seculiere verwensing waarin de hoop wordt uitgesproken dat men voortaan van (het kwalijke gedrag van) de wederpartij verschoond blijft:</p> <ul style="list-style-type: none">• Get lost; Fuck off; Donder op; Sodemieter op• Opsluiten, dat gajes; Zet ze in de isoleer; Die moeten ze opbergen• Loop naar de hel; Loop naar de maan; De pot op; Ga buiten spelen; De boom in
<p>2A. Religieuze bede (vervloeking) waarin Goddelijke straf of een Goddelijke vloek wordt afgesmeekt om het kwaad van de goddeloze wederpartij te vergelden:</p> <ul style="list-style-type: none">• God straffe hen; God, sla hen met blindheid; God storte hen in het verderf; God werpe hen in zee• God verdoeme hen; De duivel hale hem; Moge God hem met Zijn vloek treffen <p>2B. Seculiere spreuk (vervloeking) waarmee magische krachten of het Noodlot worden aangeropen om het kwaad van de wederpartij te vergelden:</p> <ul style="list-style-type: none">• Moge de bliksem je treffen• Trap op een hark en laat je nakijken <p>2C. Seculiere verwensing waarin de hoop wordt uitgesproken dat de wederpartij onheil overkomt:</p> <ul style="list-style-type: none">• Krijg de klere (cholera); Krijg het lazarus (melaatsheid); Krijg de eeuwige schimmeljeuk• Zak in de stront
<p>3A. Religieuze vermaning aan zondige geloofsgenoten (en eventueel ook aan goddeloze buitenstaanders) waarin de geloofszekerheid wordt uitgesproken dat het kwaad der goddelozen door God gewroken zal worden:</p> <ul style="list-style-type: none">• De Heer zal ze straffen• You will burn and rot in hell <p>3B. Uitgesproken wens dat het kwalijke gedrag van de wederpartij door bevoegde instanties gecorrigeerd wordt en dat de wederpartij (binnen de grenzen van de wet) zijn gerechte straf krijgt</p> <p>3C. Uitgesproken voornemen (of althans: vertoon van emotionele aandrang) het kwaad van de wederpartij door eigenrichting te corrigeren of straffen:</p> <ul style="list-style-type: none">• symbolische doodsverwensing: Stik de moord; Val dood• verbaal geweld: Pas op of ik doe hem wat aan; Mijn handen jeuken; Hij trekt me het bloed onder de nagels vandaan; Ik sla je verrot; Ik kan hem wel kelen; Ik vermoord hem nog eens; Ik kan hem wel schieten• voorwaardelijke bedreiging: Als jij me dat nóg één keer flikt, dan draai ik je de nek om• daadwerkelijke voornemens of bedreigingen

In de alternatieven 1A, 2A en 3A wordt Goddelijke interventie ingeroepen of verondersteld. Vanuit de monotheïstische wereldgodsdiensten (christendom, jodendom, islam) is dat een geheiligde traditie. Daarbij laat ik overigens in het midden of het postulaat van een rechtvaardige, wrekende god (2A, 3A) door moderne schriftgeleerden onderschreven wordt. Ik constateer slechts dat gelovigen uit de heilige boeken voldoende steun kunnen vinden in hun keuze voor dergelijke uitlatingen. Zie bijvoorbeeld Psalm 140 of Deuteronomium 28.⁴ Het gaat om een bede in de trant van: *'Heer, verlos mij uit de verdrukking. Verlos mij van mijn belagers. Heer, straf hen met harde hand, zodat ze mij geen kwaad meer doen.'* Een Haagse imam heeft er terecht op gewezen dat een dergelijk schietgebedje verre te verkiezen is boven een schietpartij.⁵ Wat is de taak van scholen in dezen? Van hen mag verwacht worden dat ze begrip hebben voor het feit dat iemand er vanuit zijn religieuze opvoeding voor kiest z'n emoties aldus te kanaliseren. Maar ze hebben tevens tot taak jongeren met de taalkundige finesses van zulke uitlatingen vertrouwd te maken. Uitlating 2A is slechts acceptabel indien deze wordt ingekleed als een aanroep tot God en duidelijk niet als een oproep tot of aankondiging van *menselijk* geweld.

Psalm 140, verzen 1 en 10

*O Heer, verlos mij uit de banden,
waarin de boze mij beknelt;
Behoed mij voor des wreedaards handen,
voor dwing'landij en woest geweld.*

*Schud, daar zij dus mijn roem verkorten,
schud vuur'ge kolen op hen uit;
Laat hen in 't vuur, in kuilen storten,
geef hen aan 't nare graf ten buit.*

Een seculiere variant van dergelijke uitlatingen is 3B. Voor de twitteraar doemt echter het probleem op dat hij al gauw meer dan 140 posities kwijt is om z'n emotie netjes te verwoorden.⁶ Daarom zal hij vaak zijn toevlucht zoeken tot uitlatingen in de vulgaire vorm die in 1B, 2B en 2C is aangeduid. Ook de symbolische doodsverwensing ad 3C vervult die functie. Ik denk dat de school een dergelijke uiting van heftige negatieve emotie niet al te sterk moet veroordelen. Ook hier geldt: een seculier schietgebed is beter dan een schietpartij. Maar ook in dit geval kunnen docenten op taalkundige reflectie aandringen: weet wel wat je zegt als je uitlatingen *letterlijk* genomen worden! Staat de verwensing in een redelijke verhouding tot het kwaad wat jou berokkend is? Is de toegewenste straf (zoals dood of dodelijke ziekte) proportioneel in het licht van het kwaad dat de wederpartij heeft aangericht?

Ook bij de overige uitlatingen ad 3C heeft de school uiteraard tot taak matigende invloed uit te oefenen. Uitgaande van vertrouwen in het goede in de mens, zou zij kunnen reageren: *'Ik kan nauwelijks geloven dat ik je uitspraken letterlijk moet nemen. Maar dat is de valkuil van publieke, schriftelijke uitlatingen: je hebt niet meer in de hand hoe je uitspraken door anderen geïnterpreteerd worden. Het is verstandiger die dingen zó te formuleren dat ze door derden niet als gewelddadige dreigtweets opgevat kunnen worden.'* Het is de taak van de school jongeren te ondersteunen opdat ze duidelijk en effectief leren communiceren.

Wes Holleman
weblog onderwijs 3-10-2011
<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Twitter>

² <http://www.ad.nl/ad/nl/5595/Digitaal/article/detail/2937383/2011/09/30/Politie-bezwaart-onder-dreigtweets.dhtml>;
<http://www.nu.nl/internet/2496142/jongeren-harde-aanpak-dreigtweets.html>

³ Sommige verwensingen en vervloekingen zijn ontleend aan (of geïnspireerd op) de lijst van *Taalkabaal*. URL:
<http://www.taalkabaal.nl/verwensingen/index.php>.

⁴ <http://www.psalmsboek.nl/psalmen.php?psID=140>; <http://www.bijbel.net/wb/?p=page&i=5628,5695>

⁵ <http://www.elsevier.nl/web/Nieuws/Nederland/98174/Imam-Vervloeken-kanaliseert-woede.htm>; zie ook:
<http://nl.nntp2http.com/taal/2006/11/58635977e7a8989df00a59e7aefdf066.html>

⁶ Het ICT-sprekwoord luidt niet voor niets: "Wie deze uiterst bondige, kernachtige, kunstig vervaardigde volzin nauwgezet spelt, heeft per saldo toch reeds 140 tekens en spaties geteld."